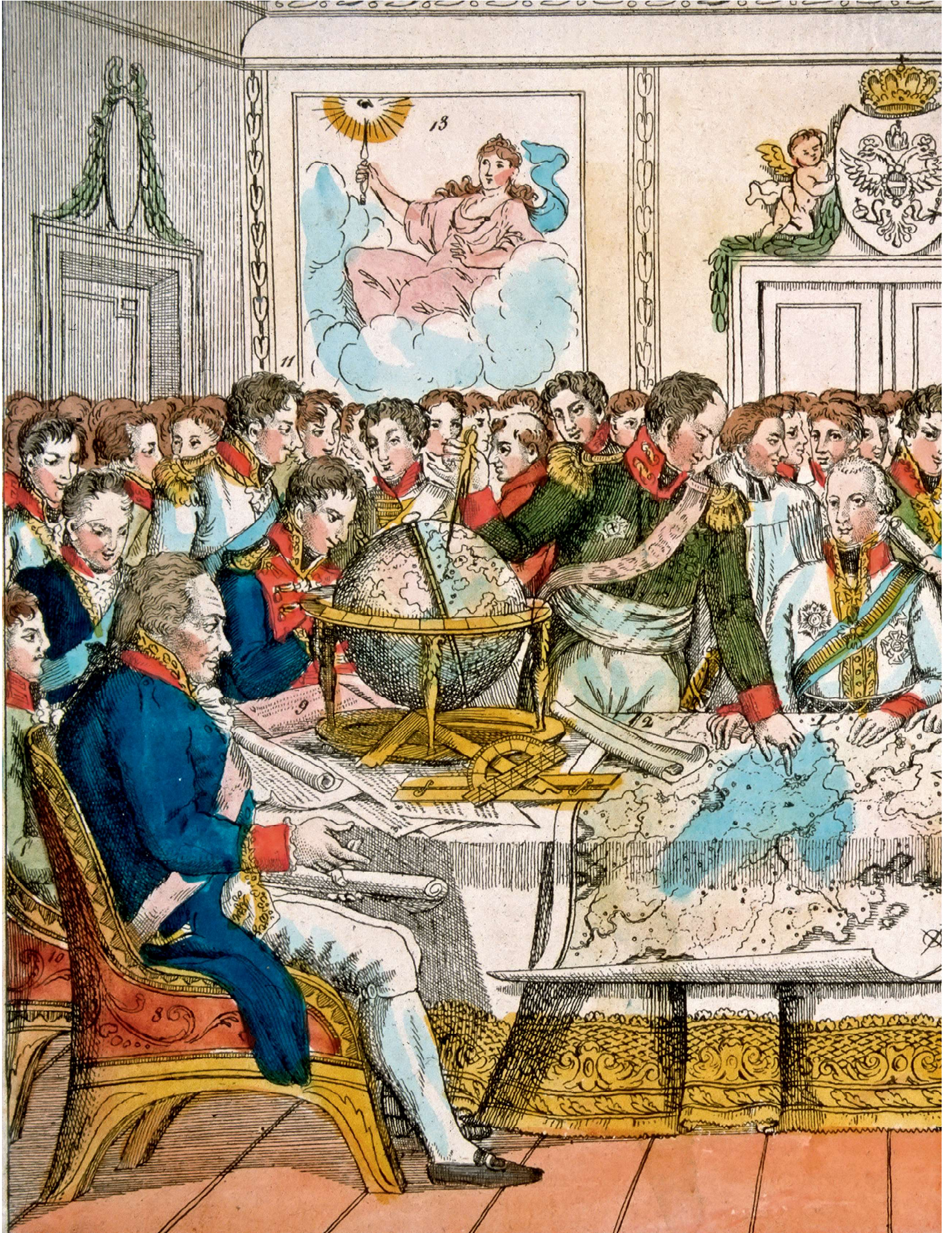

Ülkelerin Tarihleri

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ülkelerin Tarihleri

Kimlikleri Nasıl Oluşturuldu

DERLEYEN: PETER FURTADO

157'Sİ RENKLİ, 202 İLLÜSTRASYONLA

Tarihçi Peter Furtado, birçok ülkede okunan aylık *History Today* dergisinin eski editörüdür. Oxford Üniversitesi'nde tarih ve sanat tarihi okumuş ve Londra Üniversitesi Birkbeck College'da İngiliz milliyetçiliğinin kökenleri üzerine araştırma yapmıştır. 2009 yılında, tarih bilimine özendirici çalışmalarından ötürü Oxford Brookes Üniversitesi'nden fahri doktor unvanı alan Furtado, *1001 Days That Shaped the World* (Dünyayı biçimlendiren 1001 gün) adlı kitabın da yazarıdır.

Yapı Kredi Yayınları - 4180

ÜLKELERİN TARİHLERİ- Kimlikleri Nasıl Oluşturuldu
Derleyen: Peter Furtado
Özgün adı: HISTORIES OF NATIONS -
How Their Identities Were Forged
Çeviren: Şahika Tokel

Kitap editörü: Dürrin Tunç
Düzeltili: Ömer Şişman
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Pelikan Basım Matbaa ve Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Kayaşehir Mah. Ulubatlı Hasan Cad. Blok 2H Kapı No: 19
34494 Başakşehir / İstanbul
Tel: (0212) 613 79 55
Sertifika No: 40619

Çeviriye temel alınan baskı: 2012, Thames & Hudson, Londra
1. baskı: Temmuz 2014
Güncellenmiş 2. baskı: Temmuz 2021
ISBN: 978-975-08-5089-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2013, 2021
Sertifika No: 44719
Copyright © 2012 Thames & Hudson, Londra
Thames & Hudson, Londra düzenlemesiyle basılmıştır

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

1. Sayfa: *Gerard van Schagen, Dünya Haritası, 1689. Avrupa'nın dünyayı keşfi (Terra cognita) ve 17. yüzyılda yeni haritacılık tekniklerinin geliştirilmesi, bilinen dünyadaki ülkelerin ilk defa genel coğrafya içinde ele alınmasına olanak tanıdı. Amsterdam'da üretilen bu nadir dünya haritası serisi buna örnektir.*

2-3. Sayfalar: *Avrupa liderlerini Viyana Kongresi (1814-15) esnasındaki bir tartışmada gösteren 19. yüzyıl baskısı. Viyana Kongresi, Napoléon savaşlarının ardından "ante bellum" [savaş öncesi] statükoyu tekrar kurarak birçok Avrupa halkının özelemlerini doyumuz bırakmış ve bu da takip eden yüzyılda kıta boyunca milliyetçiliğin şiddetle yükselmesine yol açtı.*

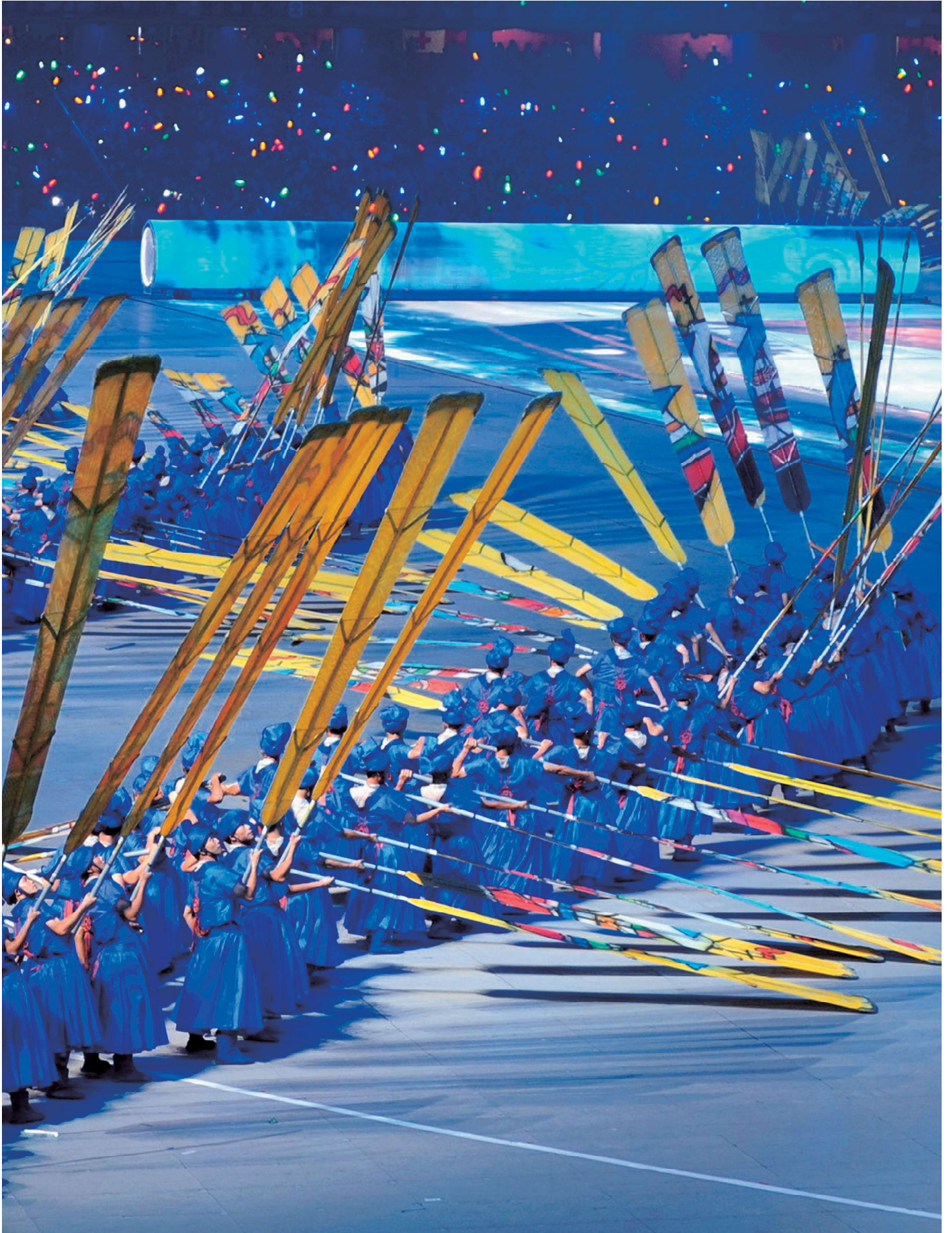
İçindekiler

- 10 Giriş, Peter Furtado
Ulusların tarihleri ve dünya tarihi
- 18 Mısır, Hussein Bassir
Firavunlar, krallar ve cumhurbaşkanları
- 26 Hindistan, Mihir Bose
Yerli demokrasisi olmayan medeniyet
- 38 İran, Homa Katouzian
Uzun tarih, kısa vadeli toplum
- 48 Yunanistan, Antonis Liakos
Antik ihtişam ile modern dünya arasında sıkışıp kalmış ülke
- 58 Çin, Zhitian Luo
Tarihyazımı: Geçmişle geleceği birbirine bağlamak
- 70 İrlanda, Ciaran Brady
Müptela istismarcının gölgesinde
- 82 İspanya, Enric Ucelay-Da Cal
Kara efsanenin ötesinde

- 96 Fransa, Emmanuel Le Roy Ladurie
Altıgen'in tarihi
- 108 Rusya, Dina Khapaeva
Kültür dokusundaki çatlaklar
- 120 Çek Cumhuriyeti, Pavel Seifter
Ulusal tarih ve kimlik arayışı
- 132 Polonya, Iwona Sakowicz
Güçlü komşular karşısında trajedi ve kahramanlık
- 142 Macaristan, László Kontler
Bin yıllık ülke
- 154 Türkiye, Murat Şiviloğlu
İmparatorluğunu kaybetmiş ülke
- 162 Brezilya, Luiz Marquez
Kölelik mirası ve çevresel intihar
- 170 Meksika, Elizabeth Baquedano
Kartalın, kaktüsün ve yılanın toprakları
- 178 Hollanda, Willem Frijhoff
Suyun güçlükleriyle yüzleşmek
- 188 İsveç, Peter Aronsson
Viking toplumundan refah devletine
- 198 Büyük Britanya, Jeremy Black
Kurgulanmış ulus devlet
- 210 Amerika Birleşik Devletleri, Peter Onuf
Tarihsizliği seçen ülke

- 222 **Avustralya**, Stuart Macintyre
Kadim topraklarda bir Avrupa ulusu
- 232 **Gana**, Wilhelmina Donkoh
Sömürgeci liderine
- 240 **Finlandiya**, Pirjo Markkola
Mücadeleden bir kimlik yaratmak
- 248 **Arjantin**, Federico Lorenz
İki asır arasında
- 256 **Kanada**, Margaret Conrad
Esnek siyasi örgüt
- 264 **İtalya**, Giovanni Levi
Katoliklik, güç, demokrasi ve geçmişin başarısızlığı
- 272 **Japonya**, Ryuichi Narita
Tecritten sınır aşımına
- 282 **Almanya**, Stefan Berger
Geç kalmış bir ulusun dönüşümleri
- 294 **İsrail**, Colin Shindler
Siyonist deneyim
- 304 **İlave Okuma**
- 307 **Katkıda Bulunanlar**
- 310 **Teşekkür**
- 311 **İllüstrasyonların Kaynakları**
- 312 **Dizin**

PETER FURTADO

Giriş

Ulusların tarihleri ve dünya tarihi

Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük tarih dersi olan 2008 Pekin Yaz Olimpiyatlarının açılış seremonisi, en az yüz devlet lideri ve tahmini iki milyar televizyon seyircisi tarafından izlendi. Stadyum zemini boyunca devasa bir esnek LED ekran serildi ve üzerine Çin'in büyük buluşlarının birincisi olduğunu iddia ettiği kâğıt dahil, Çin kültürel tarihinden manzaralar yansıtıldı. Bu seremonide, bu buluşlardan üçü daha –pusula, barut ve matbaa– görkemli havai fişeklerle kutlandı ve Toprak Askerler, Çin Seddi ve Zheng He'nin deniz yolculukları gibi Çin tarihinden imgeler, alabildiğine geniş, hareketli tabloda sergilendi. Gösterinin renkliliği, ölçeği, disiplini ve savurganlığından dehşete düşen dünya, Çin'in geçmişinin ve bugününün nasıl görülmesini istediğini anlamıştı: Dışarıdakilere pek bir şey borçlu olmayan ve dünyanın geri kalanına büyük armağanlar bahsetmiş görkemli bir medeniyet.

Atina da dört yıl önce daha az büyüleyici ölçekte olsa da aşağı yukarı aynısını yapmıştı. Yunanistan Grek medeniyetinin dünyaya bahsettiği klasik heykel ve elbette Olimpiyat Oyunları gibi tartışılmaz armağanları öne çıkararak, kendisini Bronz Çağ Girit ve Miken Uygarlıklarından Büyük İskender'in hükümdarlığına, Byzantion şehrinin kurulmasına, Türklerden bağımsızlık kazanılmasına ve modern ironik popüler kültüre kadar "ulusal" tarihi bir açıdan sunmuştu.

Bir ulusun kendi tarihinin ve mirasının böylesine sansasyonel kamuoyu ilgisi toplayan, süslenmiş imajını dünyaya sunma fırsatı az bulunur büyük bir fırsattır ve ülkelerin Olimpiyatlara ev sahipliği yapabilmek için birbirleriyle yarışmaları pek de şaşırtıcı değildir. Oyunlar evrenseldir ama aynı zamanda bu imajı içeride kendi va-

2008 Pekin Olimpiyatlarının açılış seremonisinin koreografisini film yönetmeni Zhang Yimou yaptı ve bu koreografide Zheng He'nin 15. yüzyılda Afrika'ya yaptığı deniz yolculuklarının bir temsili dahil Çin tarihinin çarpıcı bir geçit alayı yer aldı.

GİRİŞ

tandaşlarına karşı hem anma törenleri ve merasimler hem de müfredatların denetimi ve basın yoluyla çıkarlarına göre yönlendirme peşinde olan uluslar içindir. Bir ülkenin tarihi, o ülkenin kendisini nasıl tanımladığının hayati bir parçasıdır ve bu nedenle çoğu zaman son derece tartışmalıdır. Son yıllarda, ders kitaplarının içeriği konusunda Avustralya, Kanada ve Japonya gibi birbirinden çok farklı ülkelerde “tarih savaşları” patlak verdi, Büyük Britanya’da ise art arda gelen hükümetler, ada tarihini belirli bir açıdan yorumlayarak, anlaşılması güç (ve belki de yok olmakta olan) “İngilizlik” kavramının propagandasını yapmaya çalıştı.

Bu ulusal tarihler, pek çok devlet tarih kurumunun kurulduğu 19. yüzyıldan beri bütün tarih mesleğinin belkemiğini oluşturmuştur. Günümüzde tarih alanı o daha eski tarihçilerin hayal edemeyecekleri konuları içerecek kadar genişlemiş olsa da tüm ülkeler, bazen diğer her şeyi adeta dışlayarak kendi geçmişlerini eğitimlerinin ve tarihsel araştırmalarının temel unsuru haline getirmektedirler. Buna ilaveten, pek çok ülke ulusal kimliği şekillendirmede ve toplumların enerjilerini biçimlendirmede ne kadar hayati bir bileşen olduğunu görerek tarih dersini okulda zorunlu ders yapmaktadır.

Fakat tarih sadece akademilerin ve hükümetlerin buluşu değildir: Her yerde ve her zaman mevcuttur. Nefes aldığımız havada, yaşadığımız şehirlerde ve dolaştığımız coğrafyalardadır. İnsanlar tarihlerini evde, aile fertlerinin anlattıkları hikâyelerden ve basın yoluyla, halk masallarından ve televizyondan, kamu heykellerinden ve savaş anıtlarından, önde gelen mimari yapılardan, müzelerden ve galerilerden öğrenirler. Bu tarz kaynaklardan özümseyen tarih pek sorgulanmaz ve bazen değeri bile pek fark edilmez. Bu onu Batı üniversitelerinde öğretilen ve genel eğilimi kulaktan dolma bilgi hakkında şüpheci olmak, kaynağın yetkesini sorgulamak, bilgiyi daha geniş bağlamda ifade etmek ve özgün bir yorum aramak olan tarihten çok farklı kılabilir. Sonuç olarak pek çok ülkede –muhtemelen özellikle de köklü akademik geleneklere sahip ülkelerde– akademinin tarihiyle halkın tarihi arasında derin bir uçurum vardır.

Dünyanın “akademik” tarihi, özellikle dünya ekonomisinin ve ideolojik çatışmaların ortaya çıkışının birleşik dünya tarihi arayışını gerçekçi bir çabaya dönüştürdüğü son elli yılda tekrar tekrar yazılmıştır. Bu bazen muazzam ölçüde enerjik ve allame bireylerce bir tartışma çizgisi ekseninde yapılmıştı, örneğin John Roberts’ın 1980’lerde bahsettiği “Batı’nın zaferi”, Sam Huntington’ın 1990’lardaki “Medeniyetler Çatışması” ya da John McNeill’in 2000’lerdeki çevre tarihi gibi... Bazen de dünyanın her bölümüne eşit ağırlık verilmesini sağlayarak öznelliğin mümkün olduğunca ortadan

kaldırılması gündemiyle çalışan araştırmacı ya da eğitimci grupların bir ürünü olmuştur. Ne olursa olsun, tamamlanan her dünya tarihçesi başkalarının daha ayrıntılı araştırmalarını bir bağlama oturtan bir sentez çalışmasıdır ve bu nedenle üretildiği yılların daha kapsamlı zihinsel uğraşlarının bir yansımasıdır.

Bu kitap, kaçınılmaz olarak günümüzün kaygı ve önceliklerini yansıtmaktadır. Bir dünya tarihinden çok bir tarih seçkisidir, çokmerkezli, postmodern çağımızda tek bir bakış açısının, tek bir kapsayıcı gündemin ne başarıyla gerçekleştirilebilir ne de arzu edilir olduğu inancıyla tasarlanmıştır. Aynı zamanda dünyadaki popüler tarih anlayışlarını keşfetmeyi amaçlamaktadır, profesyonel tarihçilerle alanında iyi bilinen diğer yazarlardan her zamanki referans çerçevelerinin dışına çıkıp anavatanlarında tarihin genel olarak nasıl anlaşıldığını yazmaları istenmiştir.

Romancı L. P. Harvey'in geçmişin "yabancı bir ülke", "işlerin farklı yürüdüğü" bir yer olduğu deyişi artık bir klişedir; fakat başka bir ülkeyi ziyaret ettiğimizde hissettiğimiz bu "yabancılık" hissinin her şeyden çok o ülkenin geçmişinden, özellikle de kendi özel geçmişini idrakinden geldiğini pek hatırlamayız.

Dolayısıyla bu kitabın varsayımı basittir: Eğer başkalarının kendi geçmişleri hakkında ne düşünüp ne hissettiklerini anlayamazsak, onları da anlayamayacağız. Dünyamıza hem renk katan hem de onu tehlikeye atan ulusal ve kültürel farklılıklara eğilmek istiyorsak, seyahat rehberlerine ya da hatta kendi vatandaşlarımızın yazdığı tarihsel el kitaplarına ihtiyacımız yok; kendi geçmişlerini kendi sözleriyle anlatan insanları dinlemeye ihtiyacımız var. Anlatmayı seçtikleri tutkular, üzerinde durdukları, hatta belki anlatmadıkları da çok şey söyleyecektir. Eğer tarih anlayışının ülkeden ülkeye önemli ölçüde değiştiğinden şüphelenen bir okur varsa bu derlemede sadece iki makaleye göz atmasında ısrar edeceğim: Peter Onuf'un, ABD'nin Kurucu Babalardan miras aldığı, onun deyişiyle "tarihsizlik" mitinin kökenleri ve etkileriyle ilgili araştırması ve Zhitian Luo'nun Çin'de üç bin yıllık imparatorluk otoritesinin meşrulaştırılmasında tarihin elzem rolüyle ilgili açıklamaları.

Bu derlemede yirmi sekiz ülkeden (her biri ilgili ülkenin yerlisi olan, çoğu hâlâ orada ikamet eden ve çalışan) yirmi sekiz tarihçi ülkelerinin tarihlerini kendi anlayışlarına göre anlattı. Ansiklopedik tarihçeler değil –böyle şeylere bilgisayarda bir tıkla kolayca ulaşmak mümkün– üslubun ve seçilen konuların, bilindik olgular kadar çok

Berlin'deki Holokost anıtı, Peter Eisenman tarafından tasarlandı, 1999'da açıldı. Birçok ulusun tarihi, işlenen dehşet verici suçları ve kitlesel travma acılarını içermektedir; bunların ulusal hafıza bünyesinde nasıl ele alındıkları hem ulus hem de esas olayların kökenleri konusunda açıklayıcıdır.

GİRİŞ

şey anlattığı kişisel makaleler yazdılar. Bu tarihçiler, Olimpiyat açılış seremonilerinin düzenleyicileri gibi, ama çok daha farklı bir ölçekte, ulusal tarihlerini olumlu olumsuz tüm ayrıntılarıyla dünyaya sunmak için yola çıktılar.

Bu yaklaşımı kullanarak değinilebilecek meseleler arasında bir ülkenin geçmişinin genel tarihçesinin varlığı ve doğası ya da sözgelimi “derin tarihi” vardır. Bu tarihçede her ülke en büyük başarıları olarak gördüklerini göklere çıkarır –bağımsızlık mücadelesi, özgürlük savaşı, kültürel gurur kaynakları– gelgelelim geçmişinde bir de pişmanlık duyduğu unsurlar vardır ve bunlarla nasıl baş ettiği çok açıklayıcı olabilir. Ülke, saldırgan kendini haklı çıkarma politikasını benimsemeyi seçebilir. Ya da sessizliğe başvurabilir – bu kitaptaki makalelerin ilk taslaklarında birçok yazarın en göze çarpan, utanç verici ulusal sırlardan bahsetmekten tamamen kaçınmış olmaları dikkat çekiciydi. İkinci bir seçenekse ülkelerin geçmişin ıstırapıyla uzlaşabilmek için ayrıntılı süreçler oluşturmuş olmalarıdır. Almanya’nın 1960’lardan beri itinalı kendi kendini analizi ya da son yıllarda Güney Afrika’da ve travma yaşamış birçok diğer ülkede kurulan hakikat ve uzlaşma komisyonları buna birer örnektir. Mısır ve Yunanistan gibi bazı ülkeler, günümüzde asla karşılığını bulamayan ihtişamlı kadim tarihleriyle kutsanmış ya da lanetlenmiş olabilir. İsrail ve İran’ın öne çıkan örnekler olduğu ötekilerse diğerlerince daima yanlış anlaşıldıklarını hissederek bizzat bu yanlış anlaşılmayı modern dünyadaki temel güçlük kaynağı olarak görebilirler.

Aslında, bölümler tek bir ülkenin bile tutarlı bir tarihçesini yazmanın güçlüğü-nü açıkça göstermektedir. Çek Cumhuriyeti ile ilgili makale kendi geçmişiyle ilgili herhangi bir nevi anlaşmaya varmanın ne kadar zor olduğunu ortaya koyar, Büyük Britanya’yla ilgili makale ise ulusun kendisinin –300 sene devam etmiş olmasına rağmen– yapay bir politik kurgu olduğu durumda ulusal tarih duygusu inşa etmenin zorluğunu vurgulamaktadır. İtalyan hikâyesi de çok farklı değildir.

Yazarların mevcut sınırlı alanda tüm bu meselelere derinlemesine değinmesi beklenmiyordu, fakat konular arasındaki etkileşimi incelemek ve farklı ülkelere yazarların makalelerinde başvurdukları çeşitli yöntemleri karşılaştırmaktan öğrenilecekler gerçekten değerlidir. Umuyorum ki her okur bilindik ülkelere ilişkin bilinmedik bilgiler edinecektir: Kendilerini nasıl görüyorlar, günümüzde nasıl sunmak istiyorlar, çağdaş bir tarihçinin bakışı pek çok turist rehber kitabının sunduğu pembe tablodan ne kadar farklıdır?

Bu çalışma kaçınılmaz olarak ulusal tarihin çoğu zaman günümüzle renklendirilen yorumlarını doğurdu. Örneğin Giovanni Levi, İtalya’nın bugünkü siyasi açmazının kökenlerini ülkenin derin Katolik geçmişinin ışığında yazdı; Dina Khapaeva, 21.

yüzyıl Rusyası'nın Batı'ya sırtını dönmesinin izlerini Moskova Knezliği'nin kuruluşuna uzanan ikileşmeye kadar sürdü. Bu kitap yazılma aşamasındayken bile yeni tarihsel gelişmeler yaşanıyordu. 2010'un başlarında birçok ülkede patlak veren ekonomik kriz, mevcut tarihsel eğilimlerin evrilmeye devam ettiğini göstermektedir. "Demokrasinin beşiği" Atina, 2007'de Akropolis hazinelerini sergileyeceği yeni müzesini kutladıktan sadece birkaç yıl sonra Yunan ekonomisi çöktü ve Yunan demokrasisinin geleceği kuşkulu bir hal aldı. 2011'deki Arap Baharı, Ortadoğu'nun çoğuna beklenmedik ve çarpıcı değişimler getirdi: Suriye'de iç savaş, tarihinin en başından beri olağanüstü bir devamlılıkla öne çıkan Mısır'da devrim. 2016'da Birleşik Krallık uzun süreli Avrupa Birliği üyeliğini sonlandırmak için oylama yaptı; bu oylamanın önemli siyasi, ekonomik ve kültürel yankıları oldu. Böylesi devrimlerin ardından ülkenin tarihine yeniden bakma zorunluluğu doğar; ama bunun için acele edilemez, suların durulmasını beklemek gerekir.

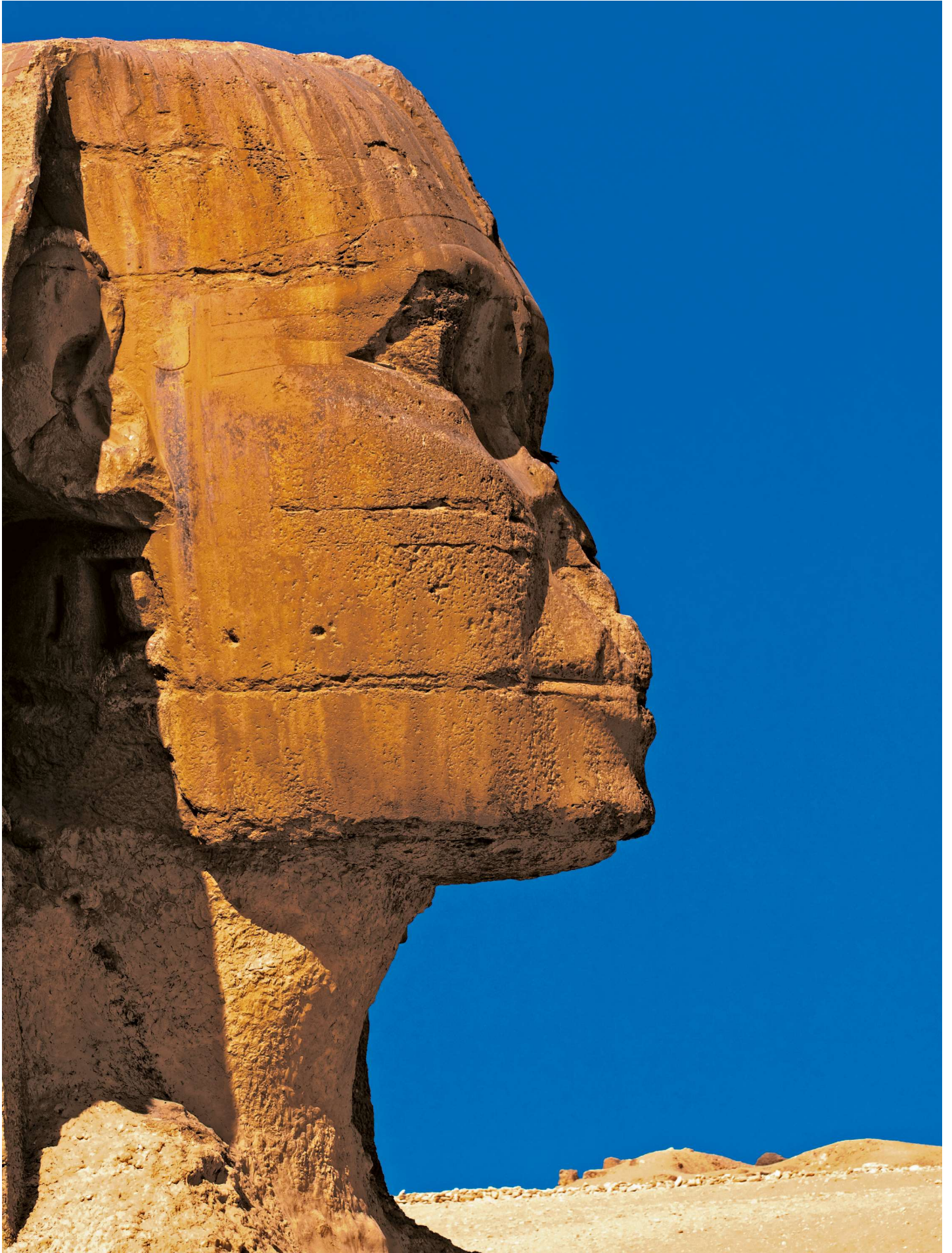
Kitaba her kıtadan ülke seçilmiştir ve seçilen ülkeler dünya nüfusunun üçte ikisini oluşturur. Bunlar olgun demokrasilerden dinsel otokrasilere ve tek partili devletlere; çoğunlukla savaş halinde olanlardan her ne pahasına olursa olsun savaştan kaçınanlara; liberal bilim ve tartışma geleneklerine sahip ülkelerden, resmi çizgiye uymayan tarihçilerin hapse atıldığı ülkelere kadar uzanmaktadır. Dünyanın en sorunlu bölgeleri, bazen yüzlerce yıllık tarihsel ihtilafların olduğu yerlerdir: Ötekinin tarihsel ihtiraslarını takdir etmemek, barış inşa etme çabaları için ölümcül olabilir. Bu kitapta muhalif görüşlerle karşılaşan okurlar ne söylendiği ve nasıl söylendiği üzerine düşünmeye davetlidir, ama hiçbir biçimde aynı fikirde olmaya zorlanamazlar.

Dahil edilecek ülkelerin seçilmesi sorununun yanı sıra her biri için uygun yazarın seçilmesi meselesi vardı. Burada yazarların hiçbiri ne kendi devletlerinin bir nevi resmi sözcüsü ne de kendileri dışında herhangi bir şey olarak algılanmak isteyeceklerdir. Kimi tanınmış ve kariyerlerinin sonuna yaklaşan kimiye daha genç olmak üzere hepsi faal görevde olan tarihçilerdir. Çoğu yazdıkları ülkede yaşamakta ve çalışmaktadır; yazdıkları ülkede yaşamayan ve çalışmayanlar da ya sık sık ülkelerine dönmektedir ya da ülkeleriyle sıkı irtibat içindedirler. Yazarların çoğu ulusal geçmişleri üzerine özel bir çalışma yaptı. Buna rağmen, doğrusu sonuçlar şaşırtıcı olabilir; hepsi gerçekten ilginç ve öğreticidir.

Bir Iraklı, Amerikan-İngiliz işgalinin ardından Nisan 2003'te heykeli alaşağı edilen devrik Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in bronz çizmelerinde zafer edasıyla duruyor. Müttefik kuvvetler, Irak halkının Batılı güçlerin işgaline karşı tutumlarını yeterince hesaba katmadıkları için işgalin baştaki başarısı boşa gitmiştir.

GİRİŞ

Mısır

Firavunlar, krallar ve cumhurbaşkanları

Dünyada nereye giderseniz gidin Mısır tarihinin ya da nüfuzunun bir unsuruna rastlamanız muhtemeldir ve bu nedenle Mısır ile tarihin eşanlamlı olduğu söylenebilir. Medeniyet Mısır'ın Nil vadisinde ve deltasında başlamıştır: Aslında, Yunanlı tarihçi Herodot Mısır medeniyetini “Nil'in armağanı” olarak betimlemiştir, oysa belki de “Nil'in ve Mısır halkının armağanı” olarak betimlemek daha iyi olurdu. Nil, birçok Afrika ülkesinden geçmektedir, ama bu ülkelerin hiçbiri Mısır'ın gelişimini, devamlılığını ve refahını yakalayamamıştır. Bu emsalsiz medeniyetin mimarı Mısırlılar yetenekleri, azimleri, sabırları, ketumlukları, sakinlikleri, anlayışları, inançları ve hoşgörülerıyla daima öne çıkmışlardır.

Mısır, Afrika kıtasının kuzeydoğu köşesinde yer alır. Mısır'ın doğu kapısı ve tarih boyunca işgalcilerin giriş yolu olmuş olan Sina yarımadası üzerinden güneybatı Asya'ya uzanır. Mısır hem Ortadoğu'da hem de Afrika'da önemli ve etkili bir ülke kabul edilmektedir: Arap dünyasının tam kalbindedir, İslam'ın savunucusu ve koruyucusudur. Ülke aynı zamanda güney Avrupa'ya ve güneybatı Asya'ya yakındır, hem Akdeniz'in hem de Kızıldeniz'in karşısındadır. Nitekim konumu Mısır'ı uzun tarihi boyunca medeniyetlerin buluşma noktası, kültürel alışveriş potası ve işgalcilerin arzu nesnesi yapmıştır.

Ülkeye çok sayıda isim verilmiştir. “Mısır” (*Egypt*) ismi çok eski *Hutkaptah* ifadesinden gelir ve antik Mısır başkenti Memphis'in tanrısı olan “Ptah'ın ruhunun tapınağı” anlamını taşır. Ülkenin Arapçadaki çağdaş ismi Misr, çok eski Mısırcı *mejer* (“uç”) sözcüğünden gelmektedir, günümüzdeki *al-Misriyun* (“Mısırlılar”) ifadesi de bu sözcükten gelir. Mısırlılar, ülkenin adını başkentlerinin kısaltması olarak da kullanarak başkentleri Kahire'den de “Misr” diye bahsederler. Çağdaş Mısırlılar hem Semitik hem de Hamitik halklardan gelmektedirler ve diğerlerinin yanında Fellahları

Büyük Sfenks, Kral Kefren tarafından yaklaşık İÖ 2500'de Giza platosunda kendi piramit topluluğunun doğusunda inşa ettirilmiştir. Antik dünyanın bu en büyük heykeli, kralı insan başlı yatan aslan olarak temsil etmekte ve antik Mısır yöneticilerinin ilahi krallığını ilan etmektedir.

(Nil deltası ve Akdeniz kıyısı halkı), Saidileri (Yukarı Mısır halkı), Bedevileri (Sina Yarımadası, Doğu ve Batı çöllerinde yaşayanlar) ve Nubyanları (Asvan ve çevre bölgenin halkı) da içerirler.

Mısır'ın yazılı tarihi, yazının da keşfedildiği İÖ 3000 civarında başlar. Artık miras alınan beşeri deneyim birikecek ve hafıza muhafaza edilebilecektir. Bu, merkezileşme çağıdır ve bu eğilim uzun tarihi boyunca Mısır devletinin göze çarpan bir niteliği olacaktır, öyle ki bu nitelik sonunda karar alma sürecini ademimerkezileştirmek isteyenlerin önüne bir engel olarak çıkacaktır. Efsanevi kral Menes, Yukarı Mısır (güney) ile Aşağı Mısır'ı (Delta) birleştirip, yaklaşık İÖ 3000'de merkezi bir devlet kurduğunda, Mısır'a hâlâ hükmeden ve günümüze dek Mısırlı karakterini renklendiren değerler ve standartlar ortaya koyulmuştur. Daha sonra Mısır, İÖ 2686'dan İÖ 2160'a dek süren Eski Krallık dönemine, piramitler çağına girdi. Bu dönemde Mısırlılar Giza'da ve Sakkar'a da piramitler inşa ettiler ve Giza'daki ikinci piramiti inşa ettiren Kral Kefren'i temsilen Giza platosundaki piramitlerin yakınına Büyük Sfenks heykelini yaptılar. Bu muhteşem abideler antik Mısırlıların mimarlık, mühendislik, astronomi ve idari alanlardaki becerilerinin bir göstergesidir.

Mısır, bu altın çağın ardından, Mısır klasik edebiyatının çağı olan Orta Krallık (İÖ 2055-İÖ 1650) sırasında tekrar kuvvetli bir güç olarak ortaya çıkana dek düşüş dönemine girdi. Bu ikinci altın çağın ardından da erken dönem tarihindeki en zor dönemi başladı: "Yabancı toprakların kralları" yani Hiksoslar ismindeki Asya kavimlerinin işgali. Hiksoslar ülkenin doğu sınırlarından barışçıl bir biçimde süzül-müşler ve Mısır devleti zayıf düştüğünde büyük toprak parçalarını hâkimiyetlerine almışlardır. Uzun ve acı bir mücadelenin ardından Mısır Kralı I. Ahmose (İÖ 1550-1525) Hiksosları Mısır'dan atmayı başarmış, Filistin'e sürmüştür. Artık antik Mısır'ın üçüncü ve son altın çağı, Yeni Krallık kurulmuştu. Mısır, yayılma ve yabancı fetihlere dayalı yeni bir dış politika benimsedi ve birçok gücü hâkimiyeti altına aldı. İÖ 1069'a kadar süren bu dönem Firavunlar Dönemi Mısır'ının imparatorluk

ZAMAN ÇİZELGESİ

yaklaşık İÖ 3000 Mısır birleşip tarihteki ilk devlet oldu.

yaklaşık İÖ 2000 Büyük Giza Piramidi inşa edildi.

İÖ 1550-1069 Yeni Krallık döneminde Mısır'ın iktidarı genişledi.

İÖ 332 Büyük İskender, Mısır'ı fethetti.

İÖ 30 Mısır, Roma'nın eyaleti oldu.

641 Mısır'ın Araplarca fethi.

1250 Memlûk hanedanının kuruluşu.

1517 Osmanlılar Mısır'ı fethetti.

1798 Mısır, Napoléon Bonaparte liderliğindeki Fransızlarca fethedildi.

1882 İngiliz birlikleri Mısır'a hâkim oldu.

1918 Mısır, İngiliz mandası oldu.

1922 Mısır, Kral I. Fuad liderliğinde bağımsızlığını kazandı.

1952 Hür Subaylar Hareketi'nin askeri darbesiyle monarşi yıkıldı.

1967 Mısır, İsrail'e mağlup oldu.

1973 Mısır, 6 Ekim'deki savaşta İsrail'i mağlup etti.

1981 Cumhurbaşkanı Enver Sedat öldürüldü.

2011 Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek ordunun desteklediği bir devrimin ardından görevi bıraktı.